

OKTÓBER

V októbri sa ma začal zmocňovať nepokoj. Prenasledovali ma sny so zvláštnou príchutou. Najčastejšie sa mi snívalo, že sa hráme na slepú babu. Hra sa začínala tak, že sme zaväzovali oči pánubohu. Pánboh sa hral s nami, s celou tou našou spoločnosťou známych, čo sme sa príležitostne stretávali. Ktosi ho rozkrútil, jeho rúcho – vlastne akási nemocničná nočná košeľa siahajúca pod kolená – rozvinulo sa skoro ako zvonová sukňa, aj brada mu viala. Keď sa zastavil, trocha sa pomotal, natiahol ruku a ukázal na Jána. – TY, – povedal mu. Nepáčilo sa mi to a namietla som – VIDÍ, podišla som k nemu, prizrela som sa mu pod bielu šatku uviazanú cez oči a stiahla viac na nos. – TERAZ SKÚS, – vydala som príkaz a rozkrútila som ho. Ale všetko sa zopakovalo, ukázal na Jána a on zostal v rozpakoch.

Vždy vtedy som sa zobudila. Realita, ktorá ma ako prvá prebrala k životu, bola Jánova chrípka. Trvala už skoro dva mesiace. Ján denne cestoval a zúfalo prekonával únavu. Vyšetreniam venoval deň a disciplinovane užíval tabletky. Bolesť v stehennom kĺbe odolávala všetkému, lekári vyslovovali neurčité diagnózy. Prestala som im veriť a vyhládala som Evu. Týždeň odvtedy, čo sa Ján stal jej pacientom, vstúpila do nášho bytu s ružou v ruke. Dostala ju pri návšteve iného chorého. Ján bol prekvapený jej neohláseným príchodom. Bolo nám jasné, že prišla ako lekár.

– Budeš musieť ísť do nemocnice. Hneď zajtra, už som ti to vybavila.

Zaskakuje ma jej nespochybniteľné rozhodnutie, ale spolieham sa na ňu. Ide mi o to, aby vyslovila jasnú, pravdivú diagnózu. V podvedomí očakávam, že bude priaznivá. Iba letmo zachytím Jánovu tvár, nezračí sa na nej nijaký strach, ani otázka, ani prosba, všetko prebieha tak ako má, spoločensky a veľmi rýchlo. Skôr než si ktokoľvek z nás stačí uvedomiť, či sa nám nemocnica hodí alebo nie, či teraz alebo až inokedy, Eva sa odoberie do kúpeľne. Idem s ňou, chystám sa za každú cenu dopátrať pravdy, vymanévrovať to tak, aby som sa dozvedela všetko, čo potrebujem vedieť. Aj Eva však chce byť chvíľu so mnou sama. Odteraz sa stávam tou výsadnou osobou, ktorá bude o všetkom informovaná. Ukazuje mi, aby som privrela dvere. Ešte stále nič nechápem. Len kdesi v krku sa niečo vo mne prieči. Asi tomu, aby sa pohol čas, lebo nasledujúca chvíľa bude v mojom živote novou etapou. Nechce sa mi do nej.

– Je to nádor. Rýchly malígný nádor. Podľa všetkého na pečeni. – Eva vysloví tie slová ticho, jasne, vecne.

Ani som nemusela položiť otázku, moje predstavy o tom, že o informáciu treba bojovať, neplatia. Ale iba v mojom prípade. Automaticky podávam Eve uterák. Krutosť tohto a iných podobných oznamov okúsim ešte v rôznych podobách. Keby ho bol vyslovil niekto iný ako Eva, mohla by som pochybovať, hľadala by som iného a potom ešte ďalšieho doktora, lebo by som o ich poznaní pochybovala. Ale Eve verím, vybrala som si ju, teraz to musím uniesť.

Je to nádor.

Rýchly maligny nádor.

Podľa všetkého na pečeni.

Z takého definitívneho výroku, čo znie ako matematický dôkaz, či fyzikálny zákon, som zaskočená. Nedostala som žiadnu šancu na postupné prijímanie ortieľa. No aj tak je myseľ úžasne zariadená, sebaobránné prvky sa uplatnia milosrdne, aj keď na zlomok sekundy. Ešte prv ako vysloví slovo, ktorým sa začína druhá veta, zmierim sa s nádorom. Nádor je bežná vec, vyoperuje sa a hotovo. Možno – to je už tá druhá veta – dokončiť uvažovanie nad tou predchádzajúcou je však výsmech. Malígny nádor, to je už veľmi jasná reč. Ak sa ešte dá kalkulovať, tak len s možnými odpoveďami na otázku, čo znamená to RÝCHLY. Rýchlo sa vyvinul? Alebo sa rýchlo ešte len vyvíjať bude? A čo je to rýchlo? Týždeň, dva? Mesiac či rok? Nádor na pečeni. Aj to všetko málo, čo z anatómie viem, svedčí o tom, že ide o jednu z najhorších diagnóz.

Vlastne sa už nemám čo spýtať, neostala ani medzierka možností krížovým výsluchom ubezpečiť sa, že lekár nemohol, nebol schopný vyhnúť sa mojím otázkam a musel o veci povedať všetko.

– Je to isté? – snažím sa položiť otázku pevným hlasom.

– Je to isté.

Eva ani nezaváha. Absolútne zneužíva to, že mne môže a musí povedať pravdu, že mňa šetriť nemusí. Cítim k nej na chvíľu akýsi nový vzťah, čosi ako ne-

návisť, čo nechcem pripustiť, ale je to tak. Ak nenávisť cítim, tak potom preto, že mi pravdu nedávkovala po kvapkách. Možno aj preto, že mi ju vôbec povedala, a ja som takú pravdu ani len nepredpokladala. Neviem ju prijať, nechcem ju, odmietam a pritom sa jej budem musieť ujať ako bezprizorného dieťaťa, ktoré nikto na svete nechce. Pritom by som mala poctívať istú ľudskú výhodu. Veď tá pravda sa netýka bezprostredne mňa. Hoci, nemohla by som ju precítiť hlbšie, keby bola o mne. Iba keby ma prepadol strach. Ako zvládne takúto skutočnosť moje okolie, ktoré takouto nečakanou informáciu zaťažím...

Lenže teraz ide o mňa iným spôsobom. Či chcem alebo nie, som tá najpovolanejšia zvládnuť práve takéto životné situácie. Chcem celé bremeno zobrať celkom na seba. Je to bremeno zodpovednosti za seba, ale aj za Jána a je to aj zodpovednosť za jeho zodpovednosť. Jeho postoje a rozhodnutia budú odteraz na mne. Keby šlo o iný obsah, bola by to možno krásna zodpovednosť.

Takto je to teda. RAKOVINA. Aká banálna vec. V priebehu roka túto diagnózu oznámia osemnástim miliónom ľudí na svete. Prečo som si na rakovinu ani len nespomenula, uvažujem, ešte včera to bola koxartróza, potom označili chorú obličku. Asi ma pomýlila bolesť. Rakovina vraj nebolí. Na začiatku. No odmietaná diagnóza je teraz tu. Je u nás, doma, potvrdená výnimočnou krvnou skúškou. Ešte deň, ešte dva, ešte týždeň sme mohli žiť v nevedomosti, keby ju Eva neurobila. Mohli sme aspoň krátko veriť závodnému lekárovi. Aj on má svoj podiel viny.

Keby bol dobrý lekár, mohol všetko zistiť skôr. Cítim, ako vo mne narastá hnev. Je to hlúpy, prízemný hnev, identifikujem ho ako ľútosť. Nemôžem nikoho označiť ako vinníka, nemôžem to nikomu prišiť. Ale ktosi by predsa len mal niešť zodpovednosť, – kričím sama v sebe. Z bezmocnosti, ktorej je vo mne plno, strácam súdnosť. Vidím iba absurdné postavenie, do ktorého sme sa dostali. – *Rýchly malígny nádor*, – hučí mi v hlave. – *Rýchly malígny nádor!* – To znamená, že – Ján čoskoro zomrie? Opäť mi sťahuje hrdlo. V zrkadle vyhladáam Evin pohľad. Vyzerá unavene. Vo vlastnej tvári čítam úžas. Eva vidí, že som pochopila. Tam, kde sme teraz, je cieľ. Dosiahli sme ho priskoro. Uvedomujem si, že som práve rozlúštila ten dosť dlho podvedome potláčaný pocit. Bol to strach z toho, že úspech, a dokonca aj trochu šťastia, ktoré nás v poslednom čase obklopilo, si žiada svoju daň.

Údiv a sklamanie, hnev a nevysloviteľnú bolesť sťahujem z tváre. Predpokladaná pravda sa predbežne Jánovi zatají.

ZAČIATOK NOVEMBRA

Všetko postupuje veľmi rýchlo. Dvaja, potom traja a neskôr až štyria lekári si overujú svoju pravdu. Každý iný. Rektálne vyšetrenie, raz, dva razy, tri razy a na druhý deň zas. Krvná skúška ráno, večer, zajtra opäť. Ján ešte stále nevie nič, ba nevšímne si ani, že na ordinácii lekárky je napísané, že je ordinárom pre onkologické ochorenia.

Úsmevy, profesionálna slušnosť, ohľady, rozhovory. V tejto malej nemocnici panuje tradícia slušnosti. Človek pomaly, ale isto, nadobudne pocit, že sa môže spoľahnúť. Chce sa mu tam dokonca ostať. Najviac vtedy, keď vyslovia slovo VELKÁ NEMOCNICA. Profesor Kovalovský je expert na prostatu. Vo veľkej nemocnici čaká Jána na druhý deň ráno. V diagnóze nastal posun, nie je to pečeň, je to prostata. Čisto mužská vec. RAKOVINA PROSTATY.

– Asi už neoperabilná, – komentuje Eva nové zistenie. Predpokladá, že si to dešifrujem sama, vtedy však viem o tom iba veľmi málo. V noci, keď – aspoň sa mi zdá – v byte každý spí, zatváram sa do kúpeľne so zdravotnou a rozmýšľam, kam ju schovám, ak by som musela otvoriť dvere. Bude aj Ján takto tajne študovať svoje vnútro?

Prostata. Súčasť pohlavného ústrojenstva u muža, má tvar gaštanu a váži asi 25 gramov.

Nákresy sú jasné, začínam chápať anatomickú stavbu mužského lona. Močovú rúru prostata objíma pri jej výstupe z močového mechúra a možno ju nahmatať prstom cez konečník. V prostate sa tvorí hlien uľahčujúci ejakuláciu pri pohlavnom styku. Nevieť sa sústrediť na text, stále si vyvolávam v predstave tvár profesora Kovalovského. Vysoký elegant, prístupný, akoby smutný. Ťažko sa s ním bude dať zbližovať, – Prijmeme vás hneď, – povedal Jánovi na druhý deň ráno a mne dodal, že popoludní bude vedieť viac.

Kým medzitým Ján podstupuje roentgeny a berú mu vzorky všetkých možných tekutín, príde hodi-

na, v ktorej to už nevydržím, a vykrútim profesoro-
rovo číslo.

– Ach áno, to ste vy, – vyhovára sa, – áno, už niečo
vieme. – Čo viete, pán profesor? – trasie sa mi hlas.

– Je to zlé. Je to strašné. Strašné, – opakuje. Chvíľu
som ticho, lebo na to, čo v slúchadle odznelo, som
sa nepripravovala. Strašné je to, čo mi má, môže
a musí povedať. Profesorov hlas znie akosi okúňa-
vo. Je to obdivovaný muž, sebavedomý, múdry su-
verén. Autom som v nemocnici za necelých sedem
minút. Potom takmer za celý rok spoznám detaily
na trase 3600 metrov na každých desiatich metroch
a zvládnem ju v stále kratšom a kratšom čase. Je to
moja *rely za život*.

Kovalovského pracovňa je presne taká istá, ako iné
profesorské, lekárske, ktoré poznám. Zavalená kni-
hami a najrôznejšími predmetmi. Pozornosti od pa-
cientov sú rozlíšiteľné na prvý pohľad. Neprívetivosť,
ktorá ma obklopuje, to je zdanlivý neporiadok, chaos
vecí. Sadneme si k malému stolíku a profesor skúse-
ným gestom odmeriava na stole rakovinu od jej za-
čiatku po jej koniec.

– Rakovina je odtiaľ – potiaľ, – označuje dva rohy
chladného stola.

– A váš manžel je tu, – ukazuje miesto na hrane.
Jeho ruka je oveľa bližšie ku koncu hrany ako k pro-
striedku.

Tak to je to strašné, myslím si, ten zvyšok vyznače-
nej cesty! Koľko to je? Týždeň, dva, mesiac? Je vôbec
možné, aby sa dala odmerať cesta ku koncu? Mala
by som sa na to opýtať. Ale ako? Čo je a čo nie je

etické opýtať sa? Akými slovami naplniť otázku? Kovalovský na ňu čaká. Každý príbuzný mu ju položí.

– Aká je šanca? Čo obnáša ten kúsok hrany, ktorý ukazujete?

– Osemnásť až dvadsaťštyri mesiacov, – odhadne pohotovo. Vie to tak presne, až šokuje. Ale tak presne? Vtedy ešte neviem, že jeho odhad nie je nič mimoriadne. Banálna každodenná diagnóza. Ibaže končí sa takmer istou smrťou. Smrť sama je však svojou každodennosťou tiež banálna. Pokiaľ sa netýka nás. Dávam dokopy fakty, ktoré som musela za posledných päť dní stráviť a uvažujem, či to zvládnem. Ten paradox, že každá zlá správa má v sebe aj kúsok optimizmu, je tu aj teraz. Jedna z tých kdesi vo mne skrytých iskričiek nádeje sa rozjasá. Osemnásť až dvadsaťštyri mesiacov je pre mňa odrazu čas, ktorý je dlhší než dva týždne či mesiac, ktorý som si vymyslela v prvom návale strachu. Možno, že sa ten čas bude dať zaujímavo prežiť. Dobré, šťastné, naplno. Poldruha roka, ba až dva roky, to je predsa tak ďaleko! Ján vôbec nevyzerá na chorého. Majú vôbec pravdu? Nemýlia sa?

Zmocňuje sa ma úzkosť. Nie, nemýlia sa. Čosi veľmi presvedčivé ich oprávňuje vysloviť bez zaváhania tvrdé fakty. DVA ROKY. Ale to je strašne málo! Veď Ján nebude mať ešte ani päťdesiatdva rokov. A čo ja? A čo Dano?

– Môžete ešte niečo robiť, pán profesor? – vraciam sa z myšlienok.

– Nie je to jednoduché. Nádor je taký rozsiahly, že prerástol cez hranice, v ktorých by sme ho mohli operovať.

– Skúste to, prosím.

– Nie je to možné. Nádor prerástol do močového mechúra a rastie v ňom. Na vnútornej stene vytvára hrubý nános, ten zmenšuje objem, ktorý je podstatný pre tento dutý orgán. Z toho vyplývali pre vášho manžela ťažkosti s močením. Močil často, aj v noci, to znamená, že zhromaždená tekutina má malý priestor, tlačí sa von. Nádor prerástol do brušnej dutiny, je veľmi rozsiahly, vybrať sa jednoducho nedá.

– Čo sa dá?

– Dá sa zastaviť ďalší rast nádora. Pravda, dočasne. Kovalovský využíva môj záujem a dávkuje ďalšie informácie.

– Iba dočasne, – zdôrazňuje. Striehne, aby som sa nezačala nádejať, že predsa len môžu niečo urobiť. Veľmi úpenlivo si dáva pozor na to, aby nevzbudil akúkoľvek nádej a práve to by som tak veľmi potrebovala, som ochotná prijať akékoľvek klamstvo, aspoň nakrátko.

Profesor však nemieni upustiť.

– Iba dočasne. Môžeme to urobiť tak, že sa pokúsime zastaviť pôsobenie hormónov. Mužských hormónov. Zmenili svoj zmysel a účel. Prehnali to. Namiesto pôvodnej funkcie podporujú rast zhubných buniek. Žiaľ, aj keď o tom vieme veľa, je to predsa len žalostne málo. Sú to všetko predpoklady. Profesor mi odkrýva svet hormónov, zložitý vzťah hypofýzy, nadobličiek, semenníkov, navzájom sa ovplyvňujúcich a predbiehajúcich v tom, ktorý orgán pripraví inému ťažkú prekážku, aby ju ten druhý svojimi tekutinami, ktoré vylučuje, musel čo najzložitejšie

zvládnuť. Všetko to smeruje k testosteronu. To je teraz Jánov najväčší, najúhlavnejší nepriateľ. Je to on, najdôležitejší mužský pohlavný hormón, najexkluzívnejší androgen. Presne ten robí muža mužom, je potravou lásky, základnou chemickou podmienkou kopulácie. Produkuje sa v semenníkoch, ale nie len tak sám do seba. Stimuluje ho iný hormón, gonadotropin, a ten vstupuje do deja na príkaz hypofýzy. Bez mozgu sa nič ani len nepohne. A ešte sú tu nadobličky. V ich kôre sa rodí ďalší mužský pohlavný hormón, androsteron. Koľko poistiek v jednom tele. aby hormóny mohli plniť funkciu! Aká úžasná je chémia ľudského tela a aká zradná! Čo všetko sa robí, aby sa s ňou vybabralo. Niekde v takých prípadoch vyoperovali hypofýzu, lebo riadi tvorbu pohlavných hormónov v celom tele. Dokonca, aby sa vyradila hypofýza z činnosti a nemusela sa operovať, zaviedli do nej rádioaktívnu látku. Vymysleli aj iný zásah – odňali nadobličky. Pre víťazstvo v boji s hormónmi. Čo sa to asi musí stať, keď sa príkazy tak skomplikujú, že jedna žľaza začne predbiehať druhú, pokyny si protirečia, vznikne chaos a potom – neostáva nič iné, iba zastaviť ich. Ak sa to dá!

– Musíme zastaviť produkciu hormónov, – prerušuje profesor moje predstavy. – Aby sa ovplyvnili všetky tri centrá. Niečo sa dá zastaviť medikamentózne. Niekedy pomôže iba radikálny zásah. Mohli by sme ho urobiť aj v prípade vášho manžela. Vlastne, mali by sme ho urobiť.

Počúvam Kovalovského pozorne, zbieram v záviatoch všetko načítané, aby som pochopila každý ná-

znak. Tuším, že som ho zachytila, ale nepochopila. Kovalovský sa odhodlá k rozhodnej výpovedi.

– Aby sme mohli významne ovplyvniť tvorbu hormónov, musíme urobiť vášmu manželovi to, čo robia eunuchom v háremoch.

Vyslovil tú vetu. Myslím, že sa mi na tvári nepohol ani sval. Nepohnute som sa dívala do profesorových okuliarov. Odborník, európska špička, vo svete známa kapacita oznamuje mi tu fakt, ktorý vstupuje medzi nás a natrvalo sa tam usídli. A ostane až do posledného nášho stretnutia. Pre túto vetu naše stretnutia nikdy nenadobudnú ten potrebný vzťah, možno veľmi vhodný medzi príbuzným pacienta a lekárom. Stane sa to pre mňa *eunuchovským* komplexom. Razom mi je jasné, čo tým myslí, ale cítim to ako poníženie, ako neprijateľný návrh, už ako ďalšiu neakceptovateľnú informáciu v tom okamihu, ani nie preto, že sa v organizme jedného muža udeje drastický zásah, ale preto, ako sa to nazvalo. Márnomyseľne sa zaoberám nedôležitými vecami. Za koho ma má? Alebo sa mi iba vysmieva? Možno je sadista a chce ma takouto informáciou šokovať. Prijmem vtedy pre seba riešenie, že lekár – ostrieľaný praktik z neznámych dôvodov skladá na kolená obmedzených, otravných príbuzných. Aj v ňom sa v tej chvíli bolestne sklammem. Rozširuje mi zoznam osôb, ktoré stoja proti mne. On je na ňom tiež. Pretože ma zasahuje v najťažšom okamihu. Možno sa mu zdám príliš suverénna, a to sa mu nepáči. Ako sa však máme rozprávať? Ako máme pomenovávať orgány, aby sme sa porozumeli? Čo mám povedať a čo čaká on, že poviem?